

Št. 13.

V Gorici, v četrtek 1. aprila 1875.

Tečaj V.

„Soča“ izhaja vsak četrtek in velja s pošto prejemana ali v Gorici na dom pošiljana:

Vse leto f. 4.50
Pol leta „ 2.30
Četrt leta „ 1.20

Kmetovalec za naročnike Soče Vse l. f. 2.- Pol leta f. 1. Za nenaročnike: Vse peto f. 3.— Pol leta f. 1.60

Pri oznanilih in ravno tako pri „poslanicah“ se plačuje za navadno tristopno vrsto:

8 kr., če se tiska 1 krat
7 „ „ „ 2 krat
6 „ „ „ 3 krat
Za več črke po prostoru.

Posamezne številke se dobivajo po 10 soldov v Gorici pri Paternoliju; v Trstu v tobakarnicah „Via del Belvedere 179 in „Via della caserma 60“

Naročnina in dopisi naj se blagovoljno pošiljajo pod naslovom: Viktor Dolenc v Gorici. — Rokopisi se ne vračajo; dopisi naj se blagovoljno frankujejo. — Delalcem in drugim nepremožnim se naročnina zniža, ako se oglase pri uredništvu.

SOČA

Glasilo slovenskega političnega društva goriškega za brambo narodnih pravic.

Slovenska dobrodošlica o preslavnem prihodu
NJEVOGA VELIČANSTVA

FRANCA JOŽEFA I.

v Gorico 4. aprila 1875.

Kaj Soča veselo
Kaj glasno bobni?
Kaj lepa tak smelo,
Ponosno šumi?

Iz gor, od planjave
K'do prišleci so?
To simi so Slave,
Slovenci ti so.

Ve trume neštete
Povejte kaj so?
Kaj, cenjene čete!
Vas vnemlje tako?

Kar dans se praznuje,
Se redko godi,
FRANC JOSIP, se čuje,
Nas dans počesti.

Zastava iz tmine
Kar hitro na dan!
Slovenije sine
Tja spremi na stan!

K'do kliče, me vabi?
Kaj tam se blišči?
K'do s'roti v pozabi
Ustajat' veli?

Primorskej zaznava
Se zvezda, ne veš?
Slovenska zastava!
Ti čakati ne smeš.

Saj čuješ, kar more,
Podviza vže tje:
G'ej trume vrh gore,
Prek Soče hitě.

Oh, nijsem zaspala,
Se nič ne bojim;
A bom zanič' vana,
Miru si želim.

Ta zvezda je čudua,
Nje svit je močan,
Ne bodi tak mudna,
Oj zvihraj na dan!

Zastave vihrajo
Vže s krajev vseh;
Rad' zvezde igrajo
Solzé na očeh.

Kder sije, to sodi,
Prepir je ugnan:
Se brat' jo narodi
Mi, Nem'c, Italjan,

Zato posvečena
Pozdravljat' jo, si:
Nij sester nobena
Bolj' vredna ko ti.—

I s strmega brega
Vže vrisk ino hrum
Se močno razlega
Okinčenih trum.

Treh krepih se čuje
Jezikov podon;
Ta v njih se zglasuje
Navdušen poklon:

Le vreden časti je
Panonec i Čeh,
Da na-nju zasije
Cesarjev nasmeh?

Kraj Veltave rjovel
Precenjen je lev,
Od Donave slovel
Vrisk glasen jě, smel.

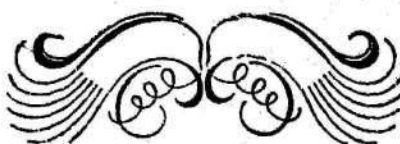
Tud' Soča veselo,
Naj glasno bobni,
I lepa naj smelo,
Ponosno šumi.

Glej, zvezda se niža
Do nas, Gospodar
Se Avstrije bliža
Junak ino car.

Na kroni se smeja
Demanten obroč,
Lovorova veja
Ga kinči na moč.

Pač bolj' ko ta dota,
Ko blišči Ga vsi,
Pravičnost, dobrotu
Mogočno slavi.

Slovesnost je nova,
Zavriskajmo vsi:
Naj hiša Njegova,
Naš Franc naj živi!

NJEGOVEMU VELIČANSTVU

Slovenske čitalnice

na Goriškem.

Zivio, živio! doné naj glasovi,
Cesarja hvalne pesni naj slavé!
Glasove dvignimo zdaj k slavi Njegovi!
Očito naj bode, kar čuti sreč!
Presrečna so ljudstva, ki Tvoje ja krilo
Skerbeče je v varno obrambo ovilo;
Narodu podaj zaželjene pravice,
In blagor jasnil bo njegov Tvoje lice!
Kviško, sinovi primorskih krajin!
K slavi Njegovi—doné naj glasovi
Slednjega, koji tó zemlje je sin!
Gorski verhovi, lepota dolin,
Morski bregovi,—k slavi Njegovi
Dvignite glase iz pers globočin!
Zivio naš Cesar!!!
Bog obvaruj, Bog ohrani
Nam Cesarja, Avstrijo!
Naj nas modro vlada, brani
Močen z vere terdnostjo,
Krono Mu branimo dedno
Zoper vse sovražnike!
S tronom Habsburškim bo vedno
Terdna sreča Avstrije.*

Federalizem.

III.

Od kar Švajca obstaja, od svojega začetka do danesnega dne je federalno osnovana, toda velik trazloček je med prvo in današnjo njeno ustavo; zatoraj ugaja pregledavati, kako se je po časi vse razvijalo po potrebi časov, in koliko zanimivej se je, ker je svobodoljubno ljudstvo samo dovršilo vse s pomočjo svojih izkrenih in domoljubnih možakov. H. Čoke je o tem dolgo razpravo spisal, iz katere hočemo, kar je naj važnejšega posneti in vmes vpletavati, kar se nam primerno zdi.

Leta 1291 so se tri deželice Švic, Uri in Unterwalden, katerih ima vsaka še zdaj komaj toliko prebivalcev, kakor kako neveliko mesto, osvobodile Avstrijskih fiktov ter so prisegle, da hočejo vedno zavezane biti v vsih potrebah in soper vsakega sovražnika, imenovali so se zaveznice in bile temelj bodočemu razvoju Švajcarske zaveza. Že 62 let potem je pristopil 5 novih Kantonov tej zavezji; do leta 1513 pa še 5 drugih, in šele 1648 jih je Evropa spoznala kot državo imena: zaveza 13. krajev. Po starih navadah in pravicah je velika večina Švajcarjev svobodno živela do začetka 19. stoletja v starodavni okornosti.

* To kantato bode poklonila posebna deputacija Nj. Vel. Cesarja dne 4. t. m. Besede zložil je g. Ant. Leban, napel pa g. Ant. Hribar.

LISTEK.

Razmére

med Slovenci in Langobardi

(Nadaljevanje.)

Valvasor (Ehre des Herzogthums Krain V. 11 pg. 173; V. 14 pg. 213; X. 8) je imel Zellia-Agelia za Celje na dolinem Stajarskem. Linhart (o. c. pg. 127-128) misli, da je Zellia toliko kot ziljska dolina (Gailthal), ki se je baje v srednjem veku Vallis Julia, Valleglia imenovala. A. Mannert (Geographie d. Griechen und Römer III. pg. 592) terdi, da se ziljska dolina ni nikoli tako imenovala in da je Zellia—Celje. Medaria je Linhartu Materja, vas v Istri na reški cesti 20 kilom. od Tersta. Zeuss (o. c. pg. 617) primerja Zellia k Celju, a ker se mu to ne zdi verjetno, inisli da je Zellia popačena iz Carniolia. Šafarik (o. c. II. pg. 315 in 335) ima Zellijo za ziljsko dolino, kakor Linhart, Medarijo pa išče v Slov. Matri (Materium Winidorum, Windish-Matrej), in stavi ono pokrajino v dolino potokov Sile in Bele tje do Slov. Matre. To mnenje je sprejel tudi Pfisterhnik (Najstarejša doba slov. zgodovine v Geršakovej čitalnici) in Bradaška (o. c.) Hormayr (Herzog Luitpold pg. 19) išče Zellijo na potoku Silu (Asilis) pri mestu Asolo (Asilium) blizu Treviža, a to je že pregloboko na Beneškem, onstran Plave, kamor neso Slovenci nikoli segali. Medarijo išče tudi on v Materji. Janull (Carinthia 1813 št. 27) spozna v Zelliji zilsko dolino in v Medariji Modrinjo ves (Mödrndorf) v ziljskej dolini na meji med Slovenci in Nemci. Tega mnenja je tudi Ankershofen* (o. c. pg. 39). Drugi so iskali Zellijo v ziljskej dolini na Tirolskem, ali pa v Kocovji pri

* Ankershofen opominja pri tem na postajo „Ad Silanos“ ki je bila po njegovem mnenju Podkloštrm (Arnoldstein).

Kakor so se prvotni 3 Kantoni zedinili, da bi mogli krepkeje se obraniti sovražnih napadov, ometi si svoje pravice in svobodo in po prijazni poti poravnati ali presoditi medsebojne pravde; prav s takim namenom so pristopili zavezji tudi vsi drugi Kantoni in po tem takem je bila dotična pogodba le zaveza za brambo in vsak Kanton je ohranil svojo popolno neodvisnost od drugih. Kedar so nastale in se pokazale skupne potrebe in zadeve, poslal je v skupni zbor (Tagsatzung) vsak Kanton svojega poslanca s pooblastilom in naročilom, katero ga je vezalo, pa kraj in čas za take zbere ni bil dolgo časa odločen. Vsak Kanton, naj manjši, kakor naj večji je imel po en glas, le kadar so soglasno kaj sklenili, je sklep obveljal, manjšina se je večini vdala le kadar je hotela, zato je pa ta zgodovina polna puntov manjšine soper večino. Centralne zavezne oblasti niso imele, tedaj je vsaka kantonalna oblastnija sklepe občnega zbora izvrševala, kolikor je mogla in hotela. Vlada v kantonu Cirihi je imela opravljati le pisarijo v zaveznih zadevah notranjih in zunanjih, drugih pravic ni imela razun če so jo posebno pooblastili, vendar je poslanec tega Kantona pri občnem zveznem zboru predsedoval. Iz tega se že vidi, da ni bila ta federacija delo človeške modrosti, ampak nastala je po naključju ali sili. Celó to vidimo, da niso bili ti Kantoni še med seboj vezani, ne, temuč le s tremi prvotnimi Kantoni, in da je smel vsak za se pogodbe sklepiti z zunanjimi državami, samo da ni s tem škodoval skupnosti; toda na to niso vedno gledali, ker ni bilo saj nekaj krepke centralne oblasti, ki bi bila jih nadzorovala.

Se čudneje je, da je tej glavni zavezji pristopilo 13 drugih še manjših držav, katere niso uživale enakih pravic 23. Kantoni, in niso bile zastopane v občnem zboru. Imenovali so jih pristopavce; in pristopile so zaradi varnosti, ali drugih interesov. Da ni manjkalo ničesa, imela je ta zaveza tudi podložne kraje, ki so jih v vojnah pridobili!

Vsak Kanton je bil gospodar v svoji hiši, in se doma sam vladal, kakor mu je bilo drago, zato je različnost pa bila velika. Nekateri Kantoni so imeli plemstvo, ki je nadvladalo, v drugih je duhovstvo gospodovalo, drugi so bili demokratično vredjeni, posebno prvotni Kantoni Švic, Uri in Unterwalden.

Narava in osoda ste enakomerno vplivale, da je Švajca dobila federalno državno obliko. Prebivalci niso ene vere, tudi ne ene narodnosti, temuč oni so raznih narodnosti ostanki, katere so politični viharji in prakucije v Evropi po malem na gore in v doline zanesle. Tu se govori še romansko, italijansko, francosko pa nemško skoro v toliko narečjih, kolikor je dolin, vendar se niso zaradi jezikov nikdar pripravili. Tu ima ne samo vsak Kanton, ampak vsako mesto, vsaka dolina svojo posebno več sto let staro zgodovino, ločijo jih tudi naj večje gore v Evropi. Kaj različno podnebje je vzročilo tudi različnost v potrebah, v življenju, navadah in značajih celó v omiki teh zaveznikov. Zategadel so Švajcarji rojeni federalisti, in moral bi gore odstraniti, ljudstva predruščiti, njih potrebe in zgodovino vničiti, kdor bi hotel vpeljati tisto enakoličnost in edinstvo v postoradjanji in izvrševanju postav, katera je toliko škode in nesreč napravila ter jih še dela kraljestvom in cesarstvom. Akoprem se ne da zagovarjati, še manj pa za sedanje čase priporočevati ta stara zmes majhnih držav, ki so se vladale vsaka po drugem načinu in celó po drugih načelih; vendar je zlasti v demokratič-

Sylu na Kolpi. Medarijo so imeli oni, ki so v Zelliji Belje spoznali, za Maribor ali pa za Metliko (primeri: Dimitz. Gesch. Krains pg. 97). Muchar (Gesch. Steiermarks IV. pg. 157 nota) in Dimitz (l. c.) naštejeta vsa različna mnenja, a se za nobeno ne odločita. Muratori (SS. I. pg. 467) razlaga Zellia s „Ciliensis comitatus, vel Zemlin“ (Semlin.)

Kakor je iz tega pregleda razvidno, ima večina pisateljev Zellijo za ziljsko dolino, Medarijo pa za Slov. Matro ali za Materjo. Toda en sam pogled na zemljevid nas mora prepričati, da to ni verjetno. O ziljskej dolini samej zase bi se dalo prav lahko misliti, da je kedar k Frijulskega spadala, ker leži ob njegovej meji, ker pelje iz Frijulskega v ziljsko dolino prehod čez Pontebio, in ker bi bila ta dolina sama zase okrožena in omejena. Ali mislimo si sedaj v zvezi s zilsko dolino Matro! Ta je vendar malo preveč oddaljena, vmes leži bistrška (Pusterthal) in dravska dolina. Ti dve bi bil moral vendar Pavel D. tudi omeniti, zlasti ker omenja pot čez planino Plecken v Agunt in dalje. (P. D. II. 13). Ziljska dolina z Matro bi ne imeli prirodne meje, bi ne bili okroženi in nerazumljivo bi bilo, zakaj si neso Langobardi še več Slovencev na Koroskem podvergli. Da so bili pa ravno tirolski in bližnji koroški Slovenci, torej tudi oni v Matri, svobodni, kaže nam to, da so se mogli l. 612 uspešno z Bavarci bojevati in Tassilova listina iz l. 770 govori v onih krajih o slovenski, a ne o langobarski meji.

Vzemimo pa sedaj ziljsko dolino in Materjo skupaj. Daljava in razlika med obema je še večja. Vmes leži vsa goriška dežela in če ravno ni imela takrat še svojega imena, moral bi jo bil vendar Pavel D. vsaj z eno besedo omeniti, zlasti, ker je že poznal nekatere njenih krajev (Kormin, morda tudi Devin-Pontium?). Priročas meje in zemljepisnega okroženja tudi tukaj ne moremo iskati, če si nečemo misliti, da je bila cela go-

nih ali v čistih ljudovladah blagostanje se množilo, ker je bila svoboda velika in je vsak za se in za majhno državico, svojo domovino, lože in boljše skrbel, nego je to mogoče v velikih deželah. V takih razmerah je vsak ponosen svoje svobode in delavnosti ter se zaveda svoje vrednosti, vsak se čuti kaj posebnega. Iz tega pa je izvirala tista navdušenost, da je vsak Švajcar rad žrtvoval življenje in vse v branivni vojni; kajti on se ni vojskoval po ukazu in za dobiček drugih, temuč za se, za svoj obstanek, obstanka pa za-nj ni bilo brez svobode. Se ve, da to ne velja o državcih, v katerih so vladali ali plemenitaji ali višje duhovenstvo, ker so take republike slabše od katerekoli monarhije, to je od kraljestev ali cesarstev.

Vendar pa so bile nekatere države premajhne in preuboge, da bi bile uspešno napredovale, in če jih je kako nesreča zadela, morale so pomoči prositi pri sosedah. Take tudi niso mogle zlatno skrbeti za potrebne državne naredbe, zavode, šole itd; ljudstvo je tam zaostajalo, in po aristokracijah se tudi jako spridilo, in vse to je bilo kaj napeno in škodljivo.

Pri vsem tem se je ta zaveza držav ohranila, ker so se je mogočni sosedje vendar le bali. Vedno so bila v spominu junaška dejanja tistih časov, ko je peščica Švajcarskih kmetov na svojih gorah premogla Avstrijske viteze, Nemškega cesarja in vojvodo burgundskega Karola smelega, tedaj so Švajcarje puščali mirno živeti po njih sovražniku nevarnih gorah in dolinah.

Pa rešitev je morala priti. Že v začetku 13. stoletja je Suras in iz Ženeve (Een) predlagal naj se zavezna ustava prenaredi; toda večina ga je zaamohovala in to nasprotovanje je trpelo do leta 1798. Francoski republikanci, ki so hoteli ves svet prenarediti, tudi staro Švajco so razrušili in to v treh mescih, da se je ves svet kar začudil. Kantoni so se vsak za se branili, zato je moral vsak konečno in hitro se vdati. Švajca, s je zdaj prenaridila v Helvecijo, v strogo zedinjeno republiko. Osnovali so eno vlado v središču, en postavodajaven zbor in eno naj višjo sodnijo za celo državo, katero so razdelili v 19, kolikor mogoče enakih delov, in starodavne podložne kraje so osvobodili. To je bilo preveč, ta skok iz velike razdrobitve v enoličnost in strogi centralizem je vse razkačil, nastali so strašni panti, koje so še bolj podkurjavali aristokraci in viši duhovniki.

V tej nesreči je konzul Napoleon Bonaparte leta 1803 vse potolažil in pomeril. Svobode se ni taknil, dal pa je 19. Kantonom stare vendar pa zboljšane vstave in poprejšno le malo omejeno samoupravo, vstanoval je državni zbor, v katerem je vsak manjši Kanton imel en, večji pa dva glasova za skupne zadeve. Na čelo je postavil glavarja (Landamman), ki je imel izvršovalno oblast. Nevarnosti ni bilo, da bi ta glavar krivo rabil že omejeno oblast, ker je bil vsako leto kak drug in se je 6 Kantonov v časti predsedništva vrstilo. Švajca je tedaj iz zaveze držav postala zavezna država. Ta je gotovo bolj skrbela za skupne zadeve, posebno za skupne finance, skupno vojaštvo, zunanje zastopstvo itd. Nov duh je Švajcarje prešinil po teh prakucijah in vojnah, zdramili so se, nove ideje so stare predsodke odgnale in nova bolj vredjena zaveza je razcvetela, kakor nikdar poprej. Ljudstvo je živelo srečno 12 let, ali to je že preveč časa trajalo plemenitajem in nekterim višim duhovnikom, ki so v političnem obziru bili obnemogli.

riška grofija Langobardom podveržena. A ko bi to bilo, ne bi bila Zellia-ziljska dolina glavni del one podložne pokrajine, kakor se v Pavlu D. bere, nego le majhna pritlikava onstran njene prirodne meje. Tudi bi tako voliko deželo Pavel. D. ne imenoval „regio“ (okrožje), nego „provincia“ ali „patria“.

Tukaj moram še enkrat opomniti, da Langobardi neso hoteli in neso mogli svoje oblasti zunaj Italije širiti in vendar so vsi oni kraji, o katerih je tukaj govorjenje, po Pavlovem popisovanju že zunaj Italije bili (prim.ri zgorej oddelek III).

Razen tega se iz imen samih ne da nič sklepati, ker se njihova prava oblika ne pozna. Pavel D. je morda že sam oni dve imeni napačno zapisal, ker je je beržkone le iz ustmenega poročila izvedel in se le pozno, daleč od domovine s čerkami izrazil. Da so potem različni prepisovalci ti dve neznani imeni še bolj spaciili ni le verjetno, nego tudi prav lahko mogoče in to nam poterjujejo različne pisave v rokopisih. Vendar se zdi, da je najbolj prav, če se bere Cagelia ali Agelia in Meclaria.

O legi Frijulecem podložne slovenske pokrajine piše Muchar (o. c. pg. 157): „To okrožje je bilo po zvezi v pripovedovanju in po prirodnem razvitku stvari soditi forijulskemu vojvodstvu prav blizo, da, moralo je popolnoma z njim mejiti? In Linhart (o. c. pg. 127) pravi, da so podverženi Slovenci stanovali najbližje Frijulskega, v karnske planjavi. Jaz pa se derznem terditi, da so ti Slovenci stanovali v frijulskem vojvodstvu samem, med njegovimi prirodnimi mejami. Ravno tisti Slovenci, kateri še sedaj pod Italijo spadajo, plačevali so že takrat Frijulecem davek. To sledi iz že navedenih uzrokov, da Frijulci neso imeli potrebe svojega vojvodstva zunaj prirodnih mej širiti, da je podložna pokrajina morala prav blizu Čedadu ležati in da je bila jako majhna. Pavel D. jo imenuje „regio“ in jo razločuje od

Po padu Napoleona so vevlasti kakor po drugi Evropi tudi tukaj v poprejšni stan denile, leta 1816 Svajco v 22 Kantonov razdelile, bolj aristokratske ustave jim dale, stari skupni zbor očlove, v katerem je obveljalo samo to, kar se je soglasno sklenilo, in načelu so bili 3 kraji prvaki, ki so se vrstili v predsedništvu; vendar pa se je ohranila skupna armada, iz Kantonskih oboroženih državljanov in zavezna sodnija za pravde med Kantoni. S to prenarobdo so bili zadovoljni le prvotni Kantoni, drugi ne; zato se je jako delalo za prenarobdo. Leta 1830 je 14 Kantonov svoje ustave demokratično prenarobilo in tako temelj postavilo bodočim reformi, za katero je nevtrudljivo delala nad polovična večina glasov. Dosti je pripravljala, ali zmagati ni mogla, ker nij bilo mogoče pridobiti vseh glasov posebno so nasprotovali prav gorati Kantoni, deloma jim je bila priljubljena popolna neodvisnost, in katerikoli večini se vdati, hudo se jim je zdelo, deloma so jih jezuiti šuntali. Ali leta 1846 je vendar stvar pobila, večina v občenem zboru je sklenila prenarobdo, in je upirajočo se manjšino eksekvirala; čez 100 tisoč oboroženih Svajcarjev večina je marširalo soper 80 tisoč manjšine. Se ve da so prvi zmagali in reforma se je vpeljala leta 1848. Središče je zdaj krepko, ima potrebno moč, ne more pa škodovati, ker je samouprava posameznih Kantonov obširna. Svajcarji so posnemali severno Ameriko v marsikaterem obziru in so centralne oblastnije za vso zavezo tako osnovali: Postavodajanje v zaveznih zadevah ima zavezni zbor, kateri ima dve zbornici, prva se imenuje narodni svet, v kateri pošiljajo vsi Svajcarji svoje poslance, po 20.000 duš enega; drugo imenujejo stanovski svet in v to pošilja najvišja oblastnija vsacega Kantona 2 zastopnika za tri leta, v obeh obvelja sklep nadpolovične večine.

Izvrševalno oblast je zaupana zaveznemu svetu v katerem je 7 udov, koje izvoli zavezni zbor in izmed njih je vsako leto eden predsednik države, drugi so njega ministri.

Najvikša zavezna sodnija ima 11 udov, ki razsojevajo posebno prepire med Kantoni in zaveznimi oblastmi. Kantoni ali so čisto demokratično osnovani, da sklepajo o prevažnih zadevah vsi v sosednji, ali so reprezentativno vredjeni, to je, da sklepajo po poslancih o važnih Kantonskih zadevah. Zlasti od leta 1820 so Kantoni čudovito napredovali v poljedelstvu, obrtniji, trgovinah in trgovstvu. Meriti se morejo z vsimi drugimi državami, kar se pa tiče šolstva že so prekosili druge, izvrstne so njih ljudske in srednje šole in njih politehnikum v Cirihiu ima kaj dobro ime po vsem svetu. Zarad jezika po uradih nij bilo nikdar prepira, akoprem je v kakem Kantonu več odlomkov raznih narodnostij, vsak jezik je enakopraven v javnem življenji, ker se to samo po sebi razume. Javna opravila opravljati je velika čast; Svajcarji volijo ne samo poslance, ampak tudi vse uradnike, vsi so tudi vojaki, in služijo doma v Kantonu brezplačno, plačilo dobiva le nekaj izmed javnih uradnikov. To je od nekdanj navada, ker nočejo Svajcarji dosti davkov plačevati, raj brezplačno opravljajo javna opravila, opravljajo jih pa izvrstno, navdušeno, ker vedo, da je to le njim samim v največji prid.

Leta 1874 so zavezno ustavo zopet nekaj prenarobili, središči so dali nekaj več moči po večini glasov vsega ljudstva, ki je po Kantonskih glasovalo, in po večini

ni Kantonskih vlad. Mislite je, da je zdaj tega zadosti in da ne bodo več množili centralne moči, ker je to nevarno v več obzirih.

(Nadaljevalo se bo).

Dopisi.

Iz Gorice, 1. aprila 1875. (Izv. dop.) Prihod Cesarja v Gorico je soper enkrat pojasnil mednarodne in socialne razmere v Gorici. — Mi smo Slovenci na Goriškem pozvali, da pridejo v velikem številu pozdravljati Cesarja. — Oznanili smo tudi, da bodo pavel vsih mnogih čitalnic na Goriškem peli pred Cesarjevem stanovanjem nalašč v ta namen komponirano kantato in da napravimo mi Slovenci Cesarju baklado. — Vse to nam je bil uže dovolil slavnostni odbor; a kar naenkrat nam je zopet ta odbor vse odrekel. — Uzroke, zakaj se je vse to zgodilo, nečemo denes navedati iz višjih obzirov. Kar pa denes ne moremo govoriti, bomo kasneje toliko bolj temeljito razpravljali.

Kakor bodo nati čitatelji razvideli iz programa slavnostnega odseka na drugi strani, se bodo naše občine Cesarju predstavljale na časti proti kolodvoru z belorudečimi zastavami; — tudi čitalnice in druge slovenske korporacije vse — ružene. — Vkljub zmešnjavi je gotovo, da pride v nedeljo veliko število Slovencev v Gorico. — Pri takih prilikah pa je prav lahko, da se kaka zmešnjava prigodi, ki bi vtegnila imeti slabe posledice. Gotovo je to, da na Slovence vse pazi, in da se jim le prerado kaj očita po krivici. — Zatorej po opominjamo resno vse Slovence, naj se natančno drže reda, ki jim bode naznanjen po rediteljih in naj pazijo, da se bodo v gostilnah in na ulicah zmerom mirno vedli in se celó, ko bi bil kak Slovenec kde napaden, naj se poslužijo le postavnih potočev gleda začudenja. — Slovenci so zmerom pokazali, da so miroljubni in da se znajo premagovati. — Zatorej smo gotovi, da bodo tudi pri tej priliki pokazali svojo zrelost in varovali čast slovenske zastave.

Slovensko kantat, katero je zložil g. Hribar bode posebna deputacija poklonila Cesarju. Slovenci se bodo Cesarju tudi predstavljali v večih deputacijah, posebno moramo omeniti one iz soške doline zarad predelave železnice. — Nadejamo se tudi, da bode presvili Cesar uslišal kolikor mogoče vse naše važnejše prošnje in da bode njegova nazočnost v Gorici naši deželi, kakor sploh vsem Primorcem prinesla marsikatero dobroto, katero smo uže dolgo pogrešali in želeli.

Cesar pride ob 9^{1/2} uri v Gorico, se pelje v njegovo stanovanje, cesarsko palačo na Trzinu in bode precej začel sprejemati deputacije in prosilce; od 2ih popoldne do 4ih bo obiskal institut gluhomih in papirnic v Podgori, po tem bo prešel vojaško posadko na malih rojah, kasneje bo obed in po obedu se bo odpeljal po 7mih v gledališče. Drugi dan ob 7mih jutraj pa se uže odpelje v Benetke.

Iz Divače 20. sušca 1875. Sporočati imam z tužnim srcem častitim bralcem „Soče“, da nam je nemila smrt vzela tukajšnjega posestnika g. Fr. Suša, katerega

ti njih podložni? In kako bi se bili mogli Slovenci tolikokrat s Forojulci bojevati in sicer na laških tleh, prav blizu Čedadu, ko bi bili tem podložni. Pavel D. zmerom pripoveduje, da so prišli in napadli Frijulsko kot samostojna moč, a nikdar ne omeni o kakem slovenskem punktu in nikdar ne čerhne, da bi si bili Forojulci uporne zopet podvergli. Slovenci se torej niso bojevali kot uporniki, nego kot srobočno, neodvisno ljudstvo, le da so v prvi dobi vedno Avari za njimi stali.

Ker naši stareji zgodovinarji neso onega Pavlovega stavka dobro razumeli in se tudi neso potrudili njegovega pravega pomena v zvezi s prihodnjimi dogodki poiskati in ker so poznejši pisatelji vpelili prve posnemali in prepisovali, ukoreninilo se je mnenje, da so forojulski vojvode tudi čez kranjske in spodnjostajarske Slovence gospodovali. Že Schönleben in Valvasor imata versto forojulskih vojvod na Kranjskem in zadnji celo misli (o. c. V. 11 pg. 173), da so Langobardi v Italijo odšli v kranjskih mestih svoje posadke pustili! In celo najnovejša kranjska zgodovina Dimičeva terdi, ka je gotovo, da se je langobarska oblast tudi čez kranjske Slovence razširjala, opiraje se zlasti na Ratchisov vpad v Karniole (o. c. pg. 97).

Nasproti se je pa že Linhart z vso odlčnostjo in z dokazi iz pisatelja samega bojeval (o. c. II. pag. 111, 128-29 in 152-156). A škoda, da je ta zgodovina, ki ima, kljub svojih napak in pomanjkljivosti, mnogo izvrstnega, še med Slovenci premalo znana.

Po kratkem vladanji Tasona in Kakona ja umori zvičajno rimski patriarh Gregorij v Opiterju (Oderzo pri Treviu) (P. D. IV. 39-40). Po Muratorijevi noti (Serip. rer. Ital. pg. 498 nota 202), ki omenja, da stavi Fredgar smert Tasona, vojvode Tuscije, v leto 630, pisala sta Muchar (l. c.) in Ankershofen (o. c. II. pg. 39), da sta Taso in Kako še le l. 630 umerla, in da sta si „Zelijo“ kratko pred svojo smertjo podvergla. A ker

smo 17. t. m. materi zemlji izročili. Vsaki, kateri je ranjega poznal, ve kako značajan in pravičen moč je on bil. Njegova zgrba za Divačo je pa nedomekljiva. Le on glas se je slišal pri pogrebu: takega meča ne bo imela Divača več. Bil je namreč ne le samo pravičen gospodar, ampak bil je tudi duša in stebler vsih občinskih zadev; mnogo let kot občinski načelnik, zadnja leta le kot odbornik zavoljo bolehnosti, a zmiraj zlo delaven in sicer ne le z besedo ampak tudi z peresom, za kar mu bomo na vsake hvaležni. Bil je tudi narodnjak in v slovenski in nemški pisavi popolnoma na svojem mestu; čital je Sočo, katere narodnjak je tudi on bil in še več drugih slovenskih časnikov, govoril celo Francosko, ker se je takrat še kot deček naučil, ko so Francozi naše kraje v svoji oblasti imeli. Spoštovanje ga je zarad njegove omike, sprevidnosti in značajnosti vse, kar se je tudi pri pogrebu pokazalo. Prišli so mu zadnje čast skazati nadzupani Senožski, Vranski, Nakelski in Košanski in še več drugih občinskih oseb iz bližnjih in daljnih krajev. Naj mu bo zemlja lahkna! Ako Vam drago, drugič kaj drugoga!

Politični pregled.

Notranja politika zdaj miruje; a ta navidezni mir marsikateroga iznemiruje; ustavoverci so blizo kraja z njihovo samopridno politiko; vsak denes vidi, da je treba v Avstriji velikega prevrata in politične politike, ker drugače bode popolnoma vpešal duševni in gnotni blagostan. Državni zbor bo soper kmalo začel svoje seje in večina deželnih zborov bode začela zborovati 6. t. m.; le dalmatinski in gališki keeneje, zarad potovanja cesarjevega. Deželni zbori ne bodo imeli letos veliko dela; vlada nij menda pripravila dosti predlogov; deželni odbori, posebno pa nas goriški, tudi ne; — torej se bodo reševala samo perijodična opravila. Minister Bahns je menda denjen v penzijo; imenuje se mnogo njegovih naslednikov. mej njimi tudi eno visoko osebo iz Goriškega.

V skupnem ministerstvu se uže pripravlja proračun za leto 1876, delegacije bode torej najbrže meseca junija zborovale. Cesarjevo potovanje uže se zmerom največ gradiva vsem časnikom, domačim in inostranskim. Da naš cesar gre v Benetke je znamenje, da pripoznava sedajno Italijo, ob enem pa tudi protest proti idejam onih italijanskih prenapetnežev, ki bi radi Italijo razširili v slovenske kraje. Skoro enak pomen ima obisk Cesarjev v Dalmaciji, kder uže zdaj vlada Slovanom nasproti ugodnejši postopa, nego pred nekaterimi leti. Naj bi bilo cesarjevo potovanje začetek prave in dobre politike na jugu Avstrije, to želi vsak dober Avstrijan.

* Prav radi uredn.

Karantanije in Karniole, kateri sta mu bili obe znani. Beneski Slovenci, nad tisoč let s Frijulskim zvezani, spadajo po vseh svojih tradicijah k Italiji in le še jezik je veže se Slovani.

Te pokrajine si neso Langobardi z mečem prisvojili, tega nikjer ne beremo; nego ker so se Slovenci počasi tudi čez frijulske meje pomaknili in se blizu Čedadu naselili, začeli so frijulski vojvode kot od svojih podložnih počasi davek od njih pobirati. To se je pa berzkone tudi že zadnja leta pod Gisulfom godilo, ker Pavel tega le pri priložnosti omeni in mu ne daja nobene važnosti, kakor novjši zgodovinarji.

Zaradi tega se nekteri pisatelji (med njimi zlasti Muchar l. c.) prav po nepotrebnem čudijo, kako so mogli slovenski zavezni in pokrovitelji (?) Avari dopustiti, da so si Langobardi en del Slovencev podvergli in razlagajo to s tem, da so imeli takrat Avari na drugi strani preveč z Byzantinci opraviti (Primeri: Bradaška o. c. pg. 277).

Pri tej priložnosti bi rad nekaj omenil, kar mi je pri svojih študijah nehoté v glavo padlo. Rekel sem že, da se iz onih imen, kakor nam je rokopisi, poročajo ne more nič stalnega sklepati, a vendar hočem tukaj novo hipotezo postaviti, da jo občinstvo izve in presodi. V imenu Cagellia ali Agelia je morda skrit sedanja Azla, prva slovenska in za Senpetrom največa vas od Čedadu navzgor, ob izlivu Kozice v Nedižo. Če vzamemo, da je Pavel D. slovenski z ge izrazil, kakor se dandanašnji v italijanskem pravopisu in kar tudi poterjuje okrajšano ime Zelija, ne bode se nam ta razlaga tako čudna zdelala. Teže je že razložiti ime Necaria, če nečemo misliti, da je pohabljen iz denašnje Mažerole (friul. Maserolis), tudi vas nad Čedadom.

Bodi si temu kakor koli, gotovo je vendar, da so bili le beneski Slovenci Forojulcem podložni, a vsi drugi pa svobodni. Kako bi mogli drugič frijulski vojvode pri Slovencih pomoči in podpore iskati, ko bi bili

se je to le valed pomote zgodilo, ja nij treba dalje oporekati.*)

Njijin naslednik na vojvodskega prestolu (krog 612) je bil Grasulf, Gisulfov brat (P. D. IV. 40-41). Če je to brat pravega Gisulfa moral je tudi on že jako prileten biti in ker je še le po l. 650 umerl, moral bi bil najmanj sto let nekavati. Zato je pa verjetno, da je Pavel D. dva Gisulfa, očeta in sina v enega spojil. Čudno je, zakaj nista ostala Gisulfova sinova, Rodulf in Grimulf, bratoma sledila, saj vendar nista mogla več tako mlada biti. Ali je bila temu uzrok kaka divjaka spletka? Pavel D. pripoveduje, da sta od nevolje sta iz Čedadu k vojvodi Arichisu v Benevent.

Ko po Tassilovi smerti njegov sin Garibald vojvodskega prestol bavarski zasade (612-640) poskusi ta zopet enkrat svojo svojo srečo zoper Slovence. A ti ga otapo pri Indijo (Aguntum) in opustošijo mejne kraje bavarske. Toda Bavarci se zberb iz nova, odvzemo Slovanom nabrani plen, in je zapode čez mejo svoje dežele. (P. D. IV. 40-41.)

Od sedaj ne slišimo več kakor sto let o nobenem boju med Bavarci in Slovenci. V tem času se je izčimila terna meja med obema gospodoma, o kateri piše Tassilo l. 770: „A rivo Tesido (Taistenbach nad vasjo Walsberg) usque ad terminos Slavorum, i. e. ad rivolum montis Anarasi (med vasema Arras in Heinsfeld pri Apfeltersbachu, v enaki čerti z virom Zilje).

L. 611 (Abel in Dümmler) ali 613 (Safarik) ponovijo Langobardi mir z Byzantinci, a kljub temu napadejo Slovenci byzantinsko Istro, jo strašno (lacti mahiter) opustošijo in pomore veliko vojakov (P. D. IV. 41-42.) To nam zopet kaže, da so bili Slovenci neodvisni od Langobardov, da so smeli tudi zoper njih interese delati. Vsled tega so se Slovenci vedno bolj po Istri širili.

* Tudi Bradaška je pristopil temu mnenju o. c. pag. 267)

(Dalje prih.)

V Srbiji vre; v narodni skupščini je neka radikalna stranka stavila take predloge, ki so vlado kompromitirali in ker se je večina skupščine kazala preveč neprijazna vladi, je knez raspustil skupščino; ministerstvo pa je ostalo in dobiva zdaj kneževa vlada iz vseh krajev Srbije pisma in adrese, ki odobrujejo ta korak. Nove volitve bodo čez 1 mesec. Nemškim listom posebno pa „Neue freie Presse“ dopada ta razpor in ga tako popisujejo, kakor bi bila Srbija blizu kake prekucije, kar je dokaz, da morajo Srbi jako paziti, če hočejo izvršiti svojo nalogo na jutrovem; zdaj za Srbe nij koristen tak prepir, kterege so veseli Nemci.

Ornogorski knez bo obiskal našega Cesarja v Boki Kotorški; on hoče se pomeniti z našim cesarjem zaradi pokolja v Podgorici, katero vprašanje se zdaj nij rešeno.

Na Francoskem se kaže, da je republika rešena; vendar pa niso republikanci kaj posebno zadovoljni z ministerstvom, ker premlačno postopa proti rogoviležem, posebno pa Bonapartistom. V Parizu je umrl slavn pisatelj in poslanec Quinet, značajan republikanec; pogreba njegovega se je vdeležilo čez 100,000 ljudi in na grobu sta govorila Gambetta in Victor Hugo, najodličnejša republikanca.

Na Španjskem se obrača na boljši; mnogo generalov je popustilo Don Karlos-a in se podvrglo kralju Alfonsu.

V Benetkah so bile te dni velike slavnosti; odkrili so spominek slavnega republikanca Manina. Manin je bil hud sovrag Avstrije, a časi so se spremenili in precej za Maninom bodo v Benetkah slavili prihod našega cesarja. Tako se marsikaj spremeni na svetu; tudi Slovanom bodo prišli boljše časi.

Papež je švajcarske starokatolike izobčil iz cerkve.

Nemški škofje se se sopeset zbrali v Fuldi na tajno posvetovanje; nemška vlada pa zmerom hujše postopa proti njim ter jih odstavlja in zapira. Prav zaradi papeževega prašanja bode potoval Nemški cesar v Italijo meseca maja; hoče se namreč, porazumeti z Italijo in Avstrijo glede prihodnjega papeža. Nemška išče zaveznikov proti Francozom; vest jo peče; a vse to ne pomaga nič; pride čas povračila.

Razne vesti.

(Cesar v Gorici) Slavnostni odbor za sprejem Cesarja je izdal sledeči oklic:

Presvetli Cesar je milostljivo uslišal ponižno prošnjo ljudskih zastopnikov, ter namenil posrečiti se Svojo navzočnostjo glavno mesto naše dežele. V kratkem bomo imeli tukaj Najvišega Gosta.

Kakor je vže v začetku, ko se je razširjala vesela ta vest po deželi, navdušila srca vseh prebivalcev in obudila v njih željo in potrebo sijajnih dokazov radosti in veselja, in kakor se od tistega časa odmeva po celi deželi glas hvalečnosti, in se pripravljajo prebivalci vseh narodnosti, da bi eden pred drugim dostojnejši dokazali Presvetliemu Vladarju svojo srčno vdanost in iskreno ljubezen, ravno tako naj se vedelo zbirajo vsi v slovesnem trenutku prihoda, da bi tukaj izpraznili srca vnešnje ljubezni in razkrili svojo iskreno vdanost in pravo zvestobo viteškemu in blagodušnemu Cesarju FRANCU JOŽEFU I. Sprejem naj bode veličasten, kakoršnega še ni doživel noben Vladar v naši deželi; naj bo ta dan nar lepši, in naj vidi zbrane v bratovski zlogi vse narode naše dežele; 4. aprila naj bo pomenljiva doba, naši preteklosti v čast, naslednjim rodovom v poduk in posnemanje, nam pa v slavo, ki ubogi sicer, pa polni blagih občutkov, se poganjamo za čast spremljati vneto in spodobno svojega preljubljenega Vladarja.

Da bi v tem oziru vstregel občinstvu, katero želi da se ta dan posebno slovesno, redno in spodobno praznuje, sestavi je veselilni odsek sledeči PROGRAM. 1. Na železnični postaji poklonijo se slovesno Njih Velicanstvu načelniki ljudskih zastopstev in cesarskih uradov. 2. Poda se tudi na železnično postajo mestna godba od municipalnega poslopja v ulicah mestnega vrta; pred njo se ponese mestna zastava, za njo pojdejo meščanska društva. 3. Na cesti do železnične postaje (Corso Francesco Giuseppe), ki bo okinčana s zastavami, postavijo se na obeh postranskih poteh meščanska društva, deputacije občin se svojimi zastavami, pa učenci javnih zavodov v vrstah ob notranji strani potnega rova. Da se došle množice ne pomešajo, zberejo naj se občinske deputacije gradiščanske glavar-

stva na Rojah (Campagnuzza); one Tolminskega glavarstva in one severnih in zahodnih krajev pradi Katerinjevo gostilnico; one sežanskega glavarstva in drugih okrajev goriškega glavarstva pa na trgu Sv. Antona. S posebnim naznanilom se naznanite ura zbirališča in odhoda. Uredovalci z razločnimi znamenji bodo uredovali, vodili in na mesto postavljali došle deputacije. 4. Ko se pripelje Nj. Velicanstvo, zagodi meščanska godba narodno himno in po dokončanih sprejemnih ceremonijah se prične vhod v mesto v sledečem redu: a) Županov voz, b) Cesarski voz se sprejdom, c) Občinska zastopstva in gosposke, d) Meščanski vozovi. Iz Corso Francesco Giuseppe napreduje se skozi ulice „Contrada del Teatro“, „Municipio“, „del Duomo“, in „del Rastello“ na „Travnik“. Hiše v imenovanih ulicah se okinčajo s zastavami in okna s primernimi olepšavami. Želeži bi bilo, da bi se tudi hiše drugih glavnih ulic s zastavami okinčale. Zastave izpoložene naj bodo: cesarska (rumeno-črna) deželna (belo-rudeča) in meščanska (belo-modra). Brž za vozovi naj se napotijo društva in deputacije po ravno istih ulicah v sklenjenih vrstah za meščansko godbo do trga Travnik, kjer se razkropijo. Uredovalci morajo paziti na to, da se vse v pravem redu dovrši. 5. Točno ob 7 zvečer se napravi po celem mestu razsvetljava. 6. Ob enem se poda mestna godba, spremljena z baklami, od municipalnega poslopja pri mestnem vrtu čez trg „Piazza delle frutta“ in skozi semeniške ulice do razidencije Cesarske, kjer napravi serenado. Med razsvetlavo se ne sme z vozovi čez trg Travnik. 7. Ob 8 uri bo slovesna igra v meščanskem gledališču, kamor se bo smelo z vozovi samo po ulicah „Za Mesnicami“ in „Municipija“; ulice meščanskega vrta (Contrada del giardino) in „Corso Francesco Giuseppe“ se prihranijo za vozove, ki pojdejo do gledališča nazaj.

(Pevcem in udom čitalnic na Goriškem!) Ker bo v nedeljo ob priliki prihoda Nj. Velicanstva prav mnogo slovenskih pevcev v Gorici, je želeli, da bi si se vsi mej seboj spoznali in skupaj bili dobre volje. Nasvetujemo torej vsem pevcem in drugim narodnjakom, da pridejo obedovat ob poludne v restavracijo „Evropa“ v salon za veliko kavarano na Travniku, kder je preskrbljeno za prostor in postrežbo. Po obedu se bodo pevci lahko mej seboj pogovarjali ob osnovi občinske pevskega društva za celo Goriško. Dotična pravila so menda uže zložili nekateri slovenski pevovodje. Zvečer po bakladi pa bo zopet v omenjeni restavraciji prosta zabava za vse pevce in druge rodoljube.

(Votitev enega poslanca) iz velikega posestva v dež. zbor goriški izvršila se je 31. t. m.; izvoljen je bil z veliko večino skoro enoglasno, gosp. dr. Josip Jakopič, odvetnik v Gorici in predsednik političnega društva „Soča.“ Gospod dr. Jakopič je bil zmerom dober slovenski rodoljub, zraven tega pa je prav zmožen pravnik; gotovo se je tedaj nadejati, da bo zmerom branil koristi in čast našega naroda in da bode opravičil zaupanje, katero mu je skazal naš narod.

(Učitelji pozor, bodite narodni!) Kakor se kaže, vrnil se bodo tu na Primorskej zopet oni blaženi časi, ko bomo morali mi ljudski učitelji slovenskim paglavčkom nemško kulturo v glavo ubijati. Tako saj sem si mislil takrat, ko sem čital dekret slavnega c. k. okrajnega šolskega sveta, v katerem on ukazuje, da se ima v naših ljudskih šolah zopet nemški jezik vpeljati. Da bi se pa temu zankazu nobene ovire ne stavljalo, in da bi slavni šolski svet svoj namen tem ložeje dosegel, skušal si je učiteljske moči na svojo stran pridobiti, s tem, da je obljubil primerne nagrade onim, koji bodo nemški jezik kot predmet z dobrim uspehom učili.

Ako se temu nameravanju ljudstvo se svojimi učitelji v bran ne postavi, sme se z vso gotovostjo soditi, da pred ko boste dve leti minuli imeli bomo v naših ljudskih šolah nemški jezik zopet kot obligatni predmet.

Nej temu dolgo, odkar se je odpravila iz naših ljudskih šol nemščina in uže se nam jo zopet usiljuje na kvar ne le samo našemu maternemu jeziku, ampak tudi vsem drugim ostalim predmetom. Da so oni gosposdije pri tem početji imeli namen, pripravljati pot gosposdu Bismarku, jasno je kot beli dan.

Da bi bila pa še o pravem času odvrnena nevarnost, katera bi iz onega postopanja za naš narod sledila, bilo bi potrebno, da bi se vsi ljudski učitelji skupno posvetovali, kako naj bi se složno proti onim nakanom koj v začetku postopalo, da bi se vsezveličalna germanizacija v novič trdih tal v naših šolah ne pridobila.

(Iz Tolmina se nam piše) 27. marea je bil v Učah pogreb ranjega župnika gospod Rutarja in bil je sijajen; ljudstva je prišlo prav mnogo, blizu 2000 ljudi. Tolminski pevci so peli pred furovžem in po tem na grobu, prav dobro so se sponesli; Tolminski dekan, monsignor Doljak je pa na gomili govoril kaj lep govor. — Tacega pogreba se ne spominjajo ljudje. — Ranjki je bil bistra glava, prav omikan mož, zares dober govornik in se je mnogo trudil v fari; tudi je čisto slovenščino širil, kolikor mu je bilo mogoče.

Bodi mu zemljica lahka. — Naša čitalnica pridno skrbi za uboge šolarčke; pri predzadnji besedi se je za nje nabralo 30 gold. na velik ponedeljek pa 53 gold. — Odbor naše čitalnice je torej kaj delalen in bo našo čitalnico kmalo povzignil na častljivo mesto.

(Iz Tolmina) Velikonočni ponedeljek t. l. ostane nam Tolmincem v naj prijaznejšem, veselem spominu; ker smo imeli kaj posebnih goste, ki so nas razveseljevali po nenarodnem načinu. Prišli so iz Gorice, kakor je bilo naznanjeno gospodični in gosposdije predstavljat nam gledišni igri: Kita in visoki C. pa deklamovat pesem: Graničar. Pričakovali smo mnogo, ali vsi so naše nade prekosili, pokazovali se mojstre v predstavi slovenskih iger. Velika dvorana je bila tako natlačena, in dobili smo 53 gld. vsotopnine za vboge šolarje treh sosednih župani. Navdušeni poslušalci občudujejo vedno zdaj oni prizor, zdaj to, zdaj ono osebo. Petje je bilo prav dobro, in gosp. sporočevalec o predzadnji besedi bi gotovo bil zadovoljen, ker so gosposdije pevci se trudili izpolnovati njega želje. Ne samo čitalnični odbor, vsi, ki so bili navzočni, izrekamo tedaj izkreno, presrečno zahvalo častitim gostom gospodičnoma in gosposdom, kateri naj bodo preverjeni, da je ta njih izlet mnogo koristil narodni stvari.

V Tolminu dne 31. marea 1875.

Odbor tolminske čitalnice.

(Svečanost odloženih vojakov.) V Mirni dan 30. marea je bil po posebnem veselilnem odboru odločen, na kateri se je vršila slavnost, po sledečem programu: za rano je streljanje z možnarji in nabijanje lepoglasnih znonov oznanjalo mirnskem farmanom nekaj nenavadnega; ob 9 uri zbrali so se vsi stari vojaki ponosni z „svetinjami“ na hrabrih prsih, v malo krdece 48. mož pod vodstvom Antona Štanta, ter prav po vojaško vredjeni v „spalir“ pozdravljali so v cerkev gredeči celi županijski zastop z županom na čelu. — Potem po dva in dva podali so se v farno cerkev. — Ob 10 uri bila je slovesna sv. maša g. župnika z asistenco dveh č. č. gg. duh. pomočnikov, z lepo vbranim petjem naših dobro izurjenih pevcev pod vodstvom g. učenika. Po sv. maši „Te deum laudamus“, v zahvalo Nj. Velicanstvu presv. Cesarju za milostljivo podaritev „svetinj“ v spomin 25 letnice Nj. Carovanja, in da bi ga nam Bog še mnogo let ohranil, in drugič da po prestanih nevarnih bitkah od leta 1848—66 so še mirnski stari vojaki pri življenju ostali; po sv. maši žegen z Naravstejšim in na zadnje cesarsko pesem. — Po poludne skupni „banket“ v gostilni Faganeljevi, pri kojem so se vrstile mnoge napitnice od Nj. Vel. počenjši, do nas nižjih vrstnih in privatnih oseb. Ob 9. zvečer so se vsi družabniki veselo in značajno razšli.

(V Rojanski čitalnici) bode v nedeljo 4. aprila t. l. beseda s sledečim sporedom: 1. Govor. 2. „Mladini, poje možki zbor. 3. „Kteri bo?“ veseloigra s petjem v 2 dejanjih. 4. „Iskrica domorodna“, četerospev. 5. „Kje je meja?“ nova izvirna burka s petjem v 1 dejanju. 6. Družbena zabava in ples. — Vstopnina za ude 30, za neude 50 soldov. — Začetek točno ob 7 uri. — K tej besedi vljudno vabi „Odbor.“

(Slovenska čitalnica v Vrtojbi) se je minoli ponedeljek po 6 letnem spanji sopeset slovesno odprla in nadejati se je, da bode sedaj bolj napredovala i budila vrle Vrtojbance za našo sveto slovensko stvar!

Po jako zanimivem nagovoru gospoda predsednika Maraša, v katerem je gorko polagal na srce mladini, naj posnema druge čitalnice v okolici, katere vedno napravljajo lepe besede in zabave, in naj ne pusti, da bi v drugo otvorena Vrtojbska čitalnica sopeset zaspala, daklamovala je lepa gosposdična Lasičeva prav naravno i prijetno. Pa tudi v igri je pokazala svojo spretnost, nadejati se je da žnjo zadobi Vrtojbska čitalnica izvrstno moč. Vesela igra „Starost slabost“ je bila dobro predstavljena a druga šaloigra „Poštena deklica“ nas je kaj prijetno iznenadila, mladi diletantje bi delali čast vsacemu odru; posebno dobro so pa gosposdičine izvršile svojo nalogo; le vrlo tako naprej! Mej raznimi točkami je sviral vojaški septet. Pogrešali smo petje pa narodnih kmetov, a nedajamo se, da ko nam napravijo naši Vrtojbanje drugo besedo ne bomo pogrešali ne prvega tem manje pa drugega!

Vsem čest gospodom, ki so ranjega gospoda

JOŽEFA ZENKOVICH-a,

c. k. vladnega svetovalca in višega denarničarja v pokoji, spremili k zadnjemu miru, se iskreno zahvaljuje

Ranjega družina.